

Hobuste kärnatõbe wastu.

Loomaarst M. Treumann.

W. Ehrenpreis'i trükk, Tallinnas.

⌘⌘ Hobuste ⌘⌘
kärnatõbe wastu.

Loomaarst M. Treumann.

247⁵³

A-10627

2/24987

116240005

Ringfiri.

Et hobuse kärnatöbi Väänemaal õige laiale on lagunend, sellepärast otsustas selle maakonna walitus selle ringkirja abil rahwale abinõusid selle haiguse eest hoidmiseks ja haigete loomade rohitsemiseks kätte juhatada.

Kõige esmalt peame meeles pidama, et hobuse kärnatöbi haigaw on; see tähendab: terwed hobused wõiwad seda haigust üksi haigete käest saada. Selle haiguse edasiandmine sünnib kahel teel: 1. haigete ja terwete loomade kokkupuntumise teel, ja 2. wahetandjate abil, mil korral haiguse idud haige looma küljest inimeste ehk asjade külge sattuwad ja siin nii kaua püsiwad kunni nad siit jälle mõne terwe hobuse külge pääsewad. —

Tegelikult sünnib see haiguse edasiandmine ühiste loomatoimetajate ja nimelt weel ühiste asemete, hobuse riistade, tekkide — ja weel koguni sagedaste ühe ja sellesama hobuse harja ja sua tarvitamise tagajärjel haigete ja terwete loomade puhastamisest. —

Sellest kõigest näeme, et hoolsa wahetpidamise juures haigete ja terwete loomade wahel — sugugi wõimatu ei ole neid ühes ja sellesamas majapidamises niiviisi pidada, et haigus haigete küljest terwete külge üleminema ei pääse.

Tarwis on sellepärast kanged wahet terwete ja haigete wahel teha, et midagi haigust sünnitawate looma naha sees elntsewate pisuteste putukate ülepääsemist haigete küljest terwete külge ei wõimaldaks, nagu see haigetele ja terwetele ühiste riistade, tekkide ja harjade tarvitamise korral sugugi teistiti olla ei wõigi. Inimene kes haigeid toimetab ja rawitseb, kandku sellel ajal üht üliriiet, mida ta üffi haigete juures wiibimise ajal tarvitab ja mis alaliselt siin seisdu. Tarwiline on, et haigete toimetaja siit lahkudes oma käsi seebi ja sooja

weega hoolega peseks, sest need haigust sünnitavad putukad (nahakoid) võivad ka inimese külge üle minna ja siin õige kauakestvaid ja tihedaid tagajärgi sünnitada.

Hobuse kärnatõbe arstimine on praegusel ajal — kus igasugused arstirohud aptekides puuduvad — niisama täbaras seisukorras kui iga teise haiguse arstimine. Peab sellega püüdma läbijaada mis olemas, ja need on suuremalt osalt kodused abinõud. —

Ex lib. mltv.

Peaks kellelgi juhtumiseks „rohelist seepi“ (sapoviridis) ehk nautalini (naphthalinum) kodu olema, — see võib omale nende ainete abil juba õige häid kärnatõbe vastaseid rohtusi valmistada; — selleks võetagu 1 n. rohelist seepi, sulatatagu see seep 1—1½ toobi piirituse sees ära, lisatagu selle segule veel ½—1 kortel puutõrva juurde — ja päris suurepäraline rohi ongi valmis. Peaks kellelgi peale nautalini veel kodu üht rasvast õli, nagu puuõli, masinaõli, k o o r e l a h u t a j a - õ l i ehk w a s e l i n i olema, — see tehku 2 n. õli ehk wasselini pajas palawaks, lisagu selle palawa õlile 1 n. nautalini ja 2 supilusika

täit puhastamata karboli- ehk selle puudusel $\frac{1}{2}$ korteli puutõrwa juure, liigutagu seda segu lusikaga nii kauda kunni nautalini täielise sulamiseni, — ja jälle on üks parematest kárnastastest rohtudest walmis. See wiimane rohtude segu mõjub ka juba ilma karbolita wäga hästi. —

Wäga hästi mõjub ka järgmine segu:

1 toop piiritust, 1 n. petroleumi ja neli supilusika täit puhastamata karboli ehk 1 kortel puutõrwa. Peaks mõnda neist nimetud ainetest puuduma, siis jäetagu need segud täieste kõrwale ja ärgu muudetagu nende kottuseadet milgil kombel ja püütagu parem järgmise rohusegu tarwis aineid muretseda: 2 toopi petroleumi segatagu ühe toobi piima ja $\frac{1}{2}$ toobi raswase õliga ja ühe korteli puutõrwaga ära, ja jällegi on üsna hästi mõjuw rohi walmis.

Kuulus on weel järgmine kárnatõbe wastane rohi: wõetakse 500 grammi (1 n. ja $\frac{1}{4}$) wärsket lupja ja 1000 grammi ($2\frac{1}{2}$ n.) n. n. wääwliõisa ja keedetakse seda segu 5000 gr. ($12\frac{1}{2}$ n.) ehk umbes $4\frac{1}{2}$ toobi weega kunni

lubja ja wäwli sulamiseni, (1—1½ tundi) ja rohi ongi walmis millele enne tarwitamist weel 50% wett juurde lisada wõib.

Esimese nelja — nimelt aga esimese ja neljandama — rohu walmistamise juures pandagu suurt rõhku nende wõimalikult täielise ühinemise peale, milleks otstarbeks neid nende segamise korral juba vähemast ½ tundi suures pudelis wahetpidamata seista, klopitagu ja lofsutatagu, et nad jäädawalt ühiseks seguks jääksid ja ükski neist enam wälja ei jettuks. Soowitaw on neid rohtusi (peale wäseliniga walmistud rohu!) soojas tuas alal hoida ja iga rohu tarwitamise eel weel 10 minutit lofsutada.

Peale lubja ja wäwliga walmistud rohu, tuleb kõiki neid rohtusi ühel ja jelsamal wiisil tarwitada; peale hoolsa rohu lofsutamise kallatakse osa rohtu pudelist ühte kausi ehk talbrefusse, kastetakse hobuse puhastamise harja hariaste otsad selle rohusegu sisse (umbes ½ tolli sügawuselt) ja nühitakse nüüd selle rohuse harjaga looma haigeid kohti kahe □ jala laiuselt umbes minut aega, siis kastetagu hari

uueste rohtu ja nühitagu endise rohitsetud koha kõrwalt jälle umbes niisama suurt kohta j. n. e.

On loom üleni karnas, siis peetagu seda meeles, et forraga mitte rohkem kui poole looma võib üle rohitseada. —

Zoomale naha sisse nühitud rohi võib 12—23 tundi mõjuma jääda; siis võetagu tubli tüf kangel kodukeedetud seepi, lastagu see mõni minut palawa tuhja lehelise (leenise) sees liguneda, — võetagu siis see rohune hari ja nühitagu seda seebi tükki tubliste harjaga, kunni hari seepi täis ja siis nühitagu looma rohitsetud kohad selle seebiharjaga nõnda üle, et tugew kord wedelat seepi looma karnas sisse jääb; muidugi peab selleks harja mitu korda uuesti seebiga täitma. — Sell wiisil seebitagu kõik see osa looma üle mis enne sisse rohitsetud oli. See seebikord jäetagu tunniks ajaks looma külge mõjuma ja pestagu loom peale seda aega sellesama harja waral sooja lehelisega täieste puhataks ja loputatagu peale seda weel rohke sooja weega üle ja kui-

matatagu hoolsalt ära. On loom peale seda loputust täieste kuivaks saanud, siis võetagu ta teine pool niisama nagu see esimese poollega sündis rohitsuse alla, kuna see rohust puhtaks pestud pool jälle niiskauks rohitsemata jääb tunni teist poolt rohitseatse (11—20 tundi).

Sedaviisi korratakse rohitemist tunni looma mõlemad pooled 3 — 4 korda üle rohijetud on; siis peab loom oma söödikutest täieste vaba olema. Haigeid loomi tuleb hästi joojas tohas pidada — ehk selle puudusel neid villaste tekkide all pidama.

Peale seda edendab loomade hea toitmine juurelt nende paranemist ja tervendab nende karwa mahaniitmine hästi nende rohitemist. On loomal haigus alles uus ja paiguti ilmuv, siis ei ole muidugi vaja looma üleni rohitsuse alla võtta, ja on nähtawate haigete kohtade rohitemisest juba küllalt, — aga siiski ulatagu rohitus vähemast jalg maad karnase naha piirist üle. — Sel viisil rohitemises peab iga hobu 8 päewa jooksul oma söödikutest täieste vabaks saama.

Hoopis teine lugu on lubjast ja wääwlist walmistud rohuga! Selle rohuga tuleb looma haigeid kohti iga hommikul ja õhtal 1 kord harjaga sisse nühtida ja on sellest küll, kui looma puhtatšepesemist kolme päewase rohitsuse järel ette wõetakse; pealegi wõib selle rohuga tarbe korral terwet looma korruga üle rohitseda. —

Dige hästi mõjub ka kárnade wastu benfiin. Temaga tuleks iga päew üks kolmas osa looma naha pinnast lapi ehk nártša abil tergelt nühtida. Seda arstimist tuleb korrata kuni loom terwe.

Uga sellest ei ole weel sugugi küll kui me need putukad hobuse küljest üksi ära hâwitame ja nad hobuse latrete, sõimede, riistade, tekkide ja harjade küljes elusse jätame, kust nad jälle õige hõlpsalt hobuse peale tagasi pääseksid. Uhes hobuse puhastamisega wõetagu ka kõige nimetud asjade puhastamine käsile. Sõimed ja seinad lubjatagu keewa weega walmistud wõimalikult wärske lubjaga üle, kuna hobuse riistade nahksed osad tõkatiga tugewaste sisse määritagu ja riidest rangi padjad

ja rühja (sedelga) padjad ja kotid ja harjad pool tundi keema lehelise ehk sublimati sulatise (1:500) sees peetagu. Soowitaw on, et nende nimetud asjade puhastus ühel ajal hobuse rohitsemisega käsile wõetakse ja nimelt üks kord hobuse rohitsemise hakatusel ja teine kord weel hobuse rohitsemise wiimasel päewal.

Haapsalus,

2. weebruaril 1919. a.

Väänemaafonna walitsuse nimel

M. Treumann,

loomaarst.

A-10627

i